

MEDICIN, ØKOLOGI, VELFÆRD OG UDDANNELSESFORSKNING ER ALLE UDGIFTSKRÆVENDE POLITIKOMRÅDER, SOM SKRIGER PÅ EVIDENS – DEN SIKRE VIDEN OM, HVAD DER VIRKER. MEN HVORDAN FØRES EVIDENSER OVER I POLITIK? PROFESSOR HANS SIGGAARD JENSEN OG GÆSTEPROFESSOR FREDERIK STJERNFELT FRA DPU RAPPORTERER OM ET AF TIDENS CATCHWORDS FRA DEN NYLIGT AFHOLDTE KONFERENCE 'IT'S EVIDENT!'.

ER DEN SIKRE VIDEN SIKKER?

Det er evident, at 'evidensbasering' er blevet et catchword i mange nyere diskussioner. Men hvad går det egentlig ud på? At forskning skal være evidensbaseret er i sig selv ingen nyhed, men går tilbage til det videnskabelige gennembrud, og i visse former meget længere. Det nye er, at politik inden for forskellige områder i stadig større grad formodes at kunne føres på basis af evidensbaseret indsigt i de områder, politikken behandler.

Et af de områder, hvor dette allerførst blev tydeligt, er medicinen: Det er et af de felter, hvor der bruges allerflest forskningsmidler, og hvor der ofte foreligger mangfoldige forskellige resultater inden for én og samme sygdom og tæt beslægtede behandlinger. Hvordan udtrækker man af dette kaos af informationer den evidens, som man kan bygge en behandling på? Til den ende er de såkaldte Cochrane Centres opstået, der på et trin højere niveau sammenligner og jævnfører forskellige forskningsresultater med henblik på kritisk at vurdere, hvilken evidens der samlet står frem.

Andre områder, hvor evidensbasering og denne slags 'clearinghouses' er på vej frem, er udgiftskrævende og vanskeligt overskuelige politikområder som økologi, velfærd og naturligvis uddannelsesforskning. Ser man for eksempel på en ny granskning af staten som Francis Fukuyamas State Building, så nødvendiggøres en sådan evidensbasering af politikken inden for sådanne områder af, at hører til det, han kalder "lidet specifikke" med hensyn til sammenhængen mellem deres input og output. Det vil sige, at det er områder, hvor en ændret politik ikke giver sig udslag i direkte, umiddelbart målelige konsekvenser, sådan

som det for eksempel er tilfældet inden for megen udenrigspolitik eller finanspolitik. Netop sådanne lidet specifikke områder skriger på evidens.

Men hvad er egentlig evidens? Det var kernespørgsmålet på konferencen 'It's evident!' arrangeret af DPU's Learning Lab Denmark i samarbejde med Center for Semiotik på Aarhus Universitet 19.-20. januar. For når mere og mere politik skal være evidensbaseret, må der samles et clearinghouse, hvor det diskuteres, om det nu reelt også er evidenser, man handler efter. PISA-undersøgelserne, som professor Niels Egelund fra DPU fremlagde på konferencen, udgør et godt eksempel: Undersøgelsesernes umiddelbare resultater udgør et relativt uproblematisk eksempel på empirisk evidens i sin sammenligning mellem skoleelevers præstationer i en række lande. Men hvilken policy skal man beslutte på baggrund af disse undersøgelser? Dette spring er langt mindre evident, og det er ikke umiddelbart indlysende, hvad det eksempelvis er ved Finlands notoriske førstepladser, der kan og bør efterlignes i andre landes uddannelsessystemer. Man kan gætte på de finske læreres højere uddannelsesniveau og deres generelt højere status i samfundet, men det er gæt, der ikke besidder samme evidens som testresultaterne.

For både at fastholde det principielle perspektiv og bindingen til saglige områder var konferencen udspændt mellem 'ren' filosofisk begrebsbestemmelse på den ene side og bidrag fra praktiserende forskere fra forskellige fagområder på den anden: uddannelsesforskning, neurovidenskab, lingvistik, jura, biologi.

Skal man sammenfatte konferencens tendenser, så var én samlende ide i en vis forstand evidensens uantastelighed – evidens her i den helt basale betydning af det åbenlyse i sansning og perception, både i hverdag og videnskab. Mange års skeptisk erkendelsesteori, hvor man kunne antage, at hjernen bare ligger i et kar med næringsvæske, og alle dens ideer om omverden er illusioner, virkede på konferencen lige så fjerne som det berømte antal engle på en nålespids – som noget fra for meget længe siden. Der var således en tendens til enighed om at skille evidens fra ufejlbarlighed – evidens som et helt uomgængeligt grundlag for erkendelsen, uden at den af den grund i alle tilfælde er ufejlbarlig. Så at sige svarende til, at vi kender visuelle og andre illusioner, men at vi lige så vel, pragmatisk, ved, at sådanne illusioner udgør en lille og reduktibel procentdel af vore samlede sanseindtryk.

Tendensen kom til udtryk i det nyskabende foredrag ved Leonard Talmy, en af den kognitive lingvistik grundlæggere. Et stort spørgsmål i filosofi og psykologi i det 20. århundrede har været værdien af introspektion – af at tænkeren og forskeren kigger ind i sit eget hoved og baserer dele af sin teori på erkendelsen og psyken af sin iagttagelse af sig selv. Mange – har været stærkt skeptiske over for introspektionen som evidenskilde. Andre har hævdet dens uomgængelighed. Det originale ved Talmys indlæg var den graduering af lingvistisk evidens, han fremlagde som hypotese. Når sprogforskeren introspektivt studerer sin egen sprogbrug, så opdager han, at vidt forskellige aspekter af sproget har helt forskellig introspektiv tilgængelighed. For eksempel har lexikalsk semantik – almindelige ords betydningsindhold – hvad navneord angår en meget høj grad af introspektiv tilgængelighed, argumenterede Talmy: De fleste sprogbrugere kan faktisk på opfordring lynhurtigt forklare, hvad almindelige navneord betyder, levere eksempler, sætte ordet i forhold til beslægtede eller i en eller anden forstand modsatte ord. I den modsatte ende af spektret lokaliserede Talmy grammatiske og syntaktiske strukturer, som den almindelige sprogbruger som regel ingen anelse har om, selvom han betjener sig af dem hver dag, og som selv den professionelle lingvist har vanskeligt ved direkte at iagttage hos sig selv.

Det er klart, at hver af disse ender af spektret kan bruges som argumenter af henholdsvis tilhængerne og modstanderne af introspektion – men konsekvensen af Talmys argument var, at denne triste sort-hvid-kamp for eller mod introspektion bør afløses af et nøjere studium af, hvilke aspekter af sprog vi har mere eller mindre direkte adgang til og hvorfor. For så vidt var bundlinjen en tilslutning til introspektion som kilde til lingvistisk viden – men ikke som eneste, ubetingede kilde, snarere som en nødvendig forudsætning, der bør understøttes og korrigeres af andre evidenskilder.

BEDRE BRUG AF EVIDENS

DPU inviterer til konference om evidens i uddannelsesforskning den 1. marts. Det sker i samarbejde med Videnskabsministeriet og Undervisningsministeriet. Læs mere på www.dpu.dk/kalender

En anden fælles tendens ved konferencen kan siges at være den kortlæggende, taxonomiske, beskrivende. Frem for sofistisk at skændes om evidensens mulighed eller umulighed udfoldede konferencen sig på en udtalt enighed om evidensens uomgængelighed – og på en interesse i at kortlægge dens typer, fra hverdagsperceptionen og -introspektionen til slutningers og konklusioners evidens og videre til evidensens rolle i udfoldede videnskabelige teorier. Lidt for smart kan man måske sige, at evidensens evidens synes at stå frem som et uproblematisk grundlag, hvorpå det interessante er at kortlægge de mange forskellige kilder til evidens.

Det er også en lære for dem, der hastigt søger at gå fra videnskabelige undersøgelser og til evidence-based policy af den ene eller anden art: Også selve følgeslutningens evidens skal være garanteret, det er ikke nok med præmissens. Niels Egelund var for eksempel overbevist om, at en nøgle til opgradering af dansk uddannelse er ændringen af læreruddannelsen til en femårig universitetsuddannelse, men citerede i samme åndedrag stærke politiske kræfter, der fandt denne konklusion på evidente testresultater betydelig mindre evident. *

HANS SIGGAARD JENSEN

HANS SIGGAARD JENSEN

Professor, institutleder ved Learning Lab Denmark, Danmarks Pædagogiske Universitet. Ud over en række danske og internationale poster har Hans Siggaard Jensen skrevet bøger om bl.a. vidensproduktion, teknologi, etik og pædagogik.

FREDERIK STJERNFELT

FREDERIK STJERNFELT

Gæsteprofessor ved Learning Lab Denmark, Danmarks Pædagogiske Universitet. Redaktør af tidsskriftet KRITIK og anmelder af filosofi, litteratur, kulturdebat o.a. ved Weekendavisen.

Vil du læse mere om evidens? Siggaard og Stjernfelt anbefaler.

- Richard Pring: 'Philosophy of Educational Research'.
- Susan Haack: 'Evidence and Inquiry'.
- Edmund Husserl: "Logische Untersuchungen I-II" – En klassisk kilde til diskussionen af fænomenologisk evidens.